

Monikieliset ja maahan muuttaneet vaikuttajina -työryhmän teemakeskustelu: Rasismin ja luottamuksen merkitys yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa

Osallistumista edesauttavat tekijät

Keskustelussa käsiteltiin **syitä lähteä politiikkaan**, ja useiden osallistujien mukaan lähtemisen taustalla on jokin ”syvempi”, **henkilökohtaiseen motivaatioon** liittyvä syy. Tämän ohella henkilökohtainen **kannustus osallistumiseen** Suomessa, **onnistumisen kokemukset ja vaikutusmahdollisuudet** nähtiin tärkeinä. Keskustelijat toivat lisäksi esiin, että on tärkeää tuntea vaikuttamisen tavat.

Motivaatio yhteiskunnalliseen osallistumiseen tulee lähtömaastani ja lapsuuden kodistani – molemmat vanhempani osallistuivat aktiivisesti yhteiskuntaan. Olin kuitenkin asunut Suomessa pitkään ennen kuin menin mukaan politiikkaan, sitä ennen olin mukana järjestökentällä. Oli tärkeää, että ympärilläni oli ihmisiä, jotka tukivat ja joilta saatoinkin kysyä apua. Nykyisin kysyn pelottomasti apua mikäli se on tarpeen.

Minua motivoi se, että mietin mitä minun pitäisi tehdä voidakseni edistää sitä, että lapset ja nuoret otetaan mukaan täysivertaisina yhteiskunnan jäseninä.

Olin kiinnostunut yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta jo lähtömaassa, mutta kutsuminen ja kannustaminen osallistumiseen Suomessa on ollut tärkeää. Ura paikallispolitiikassa alkoi siitä, kun puolueen ryhmäjohtaja kutsui minut henkilökohtaisesti mukaan.

Lisäksi esikuvien merkitystä yhteiskuntaan osallistumisessa korostettiin.

Itseenikin on motivoinut se, että Georg Dolivo ja Kirka Babitzin ovat tunnustettu osa suomalaista yhteiskuntaa – ja myöhemmin esimerkiksi Maria Guzenina, Kai Mykkänen, jonka äiti on vanhoja venäläisiä voivat olla tärkeitä esikuvia varsinkin nuorille. Esikuvat auttavat uskomaan, että voi olla osa yhteiskuntaa.

Rasismien ja stereotyyppien merkitys

Keskustelussa nähtiin, että kokemukset syrjinnästä ja tietoisuus rasismista saattavat motivoida osallistumista. Avoimen rasismien nousu yhteiskunnassa saattaa motivoida myös ihmisiä politiikkaan, kun rasismiin halutaan puuttua.

Minua ei pelota tai lannista rasistiset ihmiset tai monikulttuurisuuden vastainen puhe – minua pelottaa kätketty rasismi Suomessa. Ihmiset eivät usein ole niin liberaaleja kuin mitä he itse ajattelevat. Oma kokemukseni on, että huolimatta siitä että olen pitkään mukana paikallispolitiikassa, minuun ei luoteta yhtä paljon kuin johonkin Virtaseen tai Lindqvistiin koska minulla ei ole monien sukupolvien historiaa, jota paikallisesti arvostetaan.

Samalla kun avoin rasismi nähtiin ongelmana yhteiskunnassa keskustelussa todettiin, että usein rasismi ei näy kaikille, usein siinä on kyse hienovaraisesta eksklusiivisuudesta – toistuvasti ulkopuoliseksi leimaamisesta. Juuri toistuva leimaaminen ja maahanmuuttajakategorisointi nähtiin erityisen hankalana yhteiskunnallisen osallistumisen kannalta. Keskustelussa korostui voimakkaasti toistuva kokemus ulkopuolisuudesta. Osallistujat olivat myös kehittäneet strategioita maahanmuuttajaleiman kanssa kamppailuun.

Maahanmuuttajiin kohdistuvat stereotypit ja ylipäänsä homogeenisoivaan maahanmuuttajakategoriaan leimaaminen koettiin vaikuttavan osallistumiseen negatiivisesti. Maahan muuttaneet ovat hyvin moninainen joukko, ja pienryhmäkeskustelussa nostettiin esiin myös näkemys siitä, että läheltä tuleva ei välttämättä koe samanlaisia asioita kuin kauempaa tuleva.

Olen päättänyt, että osallistun yhteiskunnalliseen keskusteluun vain asiantuntijaroolissa ammatillisen taustani kautta – minua ärsyttää toistuva maahanmuuttajaksi leimaaminen. Olen asiantuntija, mutta aika usein minut kutsutaan asiantuntijaryhmiin edustamaan kaikkia maahanmuuttajia - mikä on aivan absurdia – tai kieliryhmäni edustajana. Näin vähätellään ammatillista osaamistani ja asiantuntijuuttani. Myös alani asiantuntijana saan yleensä puhua

korkeintaan maahanmuuttajaväestön näkökulmista, vaikka asiantuntemukseni liittyy kysymyksiin, jotka koskevat kaikkia.

Olen joutunut käymään keskustelun itseni kanssa – olenko minä nyt maahanmuuttajavaltuutettu ja edustanko maahanmuuttajia. Ajattelen kyllä että edustan kaikkia. Vaalikentillä helposti nostetaan esiin maahanmuuttajuutta. Tietysti on niin, että olen tuonut esiin kaikkien vähemmistöjen asioita – tuntuu että joskus nämä politiikassa unohtuu.

Toisaalta tuotiin esiin, että tällä hetkellä suomalaisessa yhteiskunnassa maahanmuuttajuus voi olla se kokemus, jonka kautta ihminen aktivoituu osallistumaan yhteiskuntaan. Osallistuminen voi tapahtua voi tapahtua niin olemassa olevien kanavien kautta kuin uusilla tavoilla, kuten järjestöjä perustamalla tai mediaan osallistumisella.

Yksi keskustelijoista kertoi kokemuksestaan siitä, että vasta oman järjestön perustaminen mahdollisti täysipainoisen ja tasavertaisen osallistumisen. Pienryhmäkeskustelussa oltiin yhtä mieltä siitä, että esimerkiksi palkattuna työntekijänä järjestössä tulee toisinaan kohdatuksi nimenomaan maahanmuuttajana.

Maahanmuuttaja-asemaan luokittelun voi myös ottaa haltuun – meidän pitää käyttää sitä! Periaatteessa Suomessa pitäisi olla hyvät mahdollisuudet osallistua yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. On myös ihmisiä, jotka odottavat ”meidän” puhuvan. Nämä tilaisuudet pitää käyttää.

Suomenkielisyyteni on altistanut kokemaan myös rajoitteita: minuun voidaan suhtautua helposti maskottina, olen se kiva mamu, joka puhuu hyvää suomea. Toisaalta tähän liittyy rajoitteita. Pitää myös purkaa suomalaisuutta ainoana tapana olla jäsen suomalaisessa yhteiskunnassa.

Erityinen tilanne nähtiin olevan venäjänkielisillä Suomessa. Yhtäältä venäläisvastaisilla asenteilla on Suomessa pitkä perinne, ja keskustelijat toivatkin esiin että monesti venäjänkielisiä ihmisiä ei kyetä erottamaan Venäjän valtiollisesta politiikasta. Venäjänkielisten asemaan ja myös yhteisöihin vaikuttaa voimakkaasti ulkopoliittikka. Monien keskustelijoiden mielestä venäjänkielisiä Suomessa voi pitää voimakkaasti sisäisesti jakautuneena ryhmänä, jossa jakolinjoihin vaikuttavat ulkopoliittiset kysymykset ja venäjänkielisen median kuluttaminen. Keskustelijat siis painottivat, että venäjänkielisten tilanne tulee ymmärtää myös yllirajaisesti. Lisäksi tuotiin esiin, että tilanne on potentiaalisesti murroksessa kun Ukrainasta saapuu Suomeen myös venäjänkielistä väestöä.

Venäjän valtion vaikutus on myös tosiasia. Jos halutaan puhua venäjänkielisten osallistumisen edistämisestä Suomessa, pitää kehittää kanavia jossa pystytään puhua luottamuksellisesti tästä.

Ristiriidat suhteessa Venäjään voivat olla repiviä ihan venäjänkielisten perheidenkin sisällä

Havaitsemani ristiriidat tekevät minusta varovaisen mitä tulee yhteiskunnalliseen osallistumiseen

Yhteiskunnallinen luottamus ja syrjintä

Keskustelussa tuotiin esiin, että viranomaisten tekemät virheet ja/tai rasistinen tai epäasiallinen käytös vaikuttavat merkittäväällä tavalla luottamukseen. Yksi keskustelija totesi esimerkiksi, että ”vaikka kyse olisi yksittäistapauksesta, voi saada aikaan suuren keskustelun ja herättää paljon epäluottamusta”. Mikäli viranomaistoiminta koetaan epärealistiseksi, saa se monet epäilemään kannattaako yhteiskunnallista vaikuttamista edes yrittää.¹

Toistuvat kokemukset siitä että odotukset ja luottamus eivät toteudu heikentävät kuulluksi tulemisen tunnetta. Tämän vuoksi on tärkeää, että niin viranomaistyössä kuin politiikassa ja järjestökentällä tehdyistä lupauksista pidetään kiinni.

Keskustelussa tuotiin myös esiin, että odotukset oman kieliryhmän taholta saattavat olla epärealistisen korkeita – ja politiikkaan osallistuminen saattaa herättää kritiikkiä esimerkiksi omassa kieliryhmässä.

Nuoret

Keskustelussa **nuorten osallisuudesta** esitettiin monia, osin vastakkaisiakin näkökulmia. Ensinnäkin nuorten osallisuutta pidettiin tärkeänä, ja useampi keskustelija totesi, että järjestöosallistumisella ja nuorisotyöllä on positiivinen vaikutus.

Koen, että olen Helsingin kaupungin nuorisotyön kasvatti. Minulle on annettu paljon mahdollisuuksia osallistua esimerkiksi nuorisotaloilla, ja nämä onnistumisen kokemukset liikuttavat eteenpäin.

Puhetta toisen ja kolmannen polven maahanmuuttajista pidettiin leimaavana ja lannistavana. Yksi keskustelija esimerkiksi totesi, että ”On vaikea kasvattaa lapsia ensimmäisen polven suomalaisiksi, jos itsekin luokittelee heidät maahanmuuttajiksi.”

Jos minuun otetaan yhteyttä toisen polven maahanmuuttajana, se lannistaa. En ole kiinnostunut osallistumaan. Olen syntynyt Suomessa, en koe olevani mikään toisen sukupolven maahanmuuttaja.

Yhtäältä osa keskustelijoista myös kyseenalaisti fokuksen ”maahanmuuttajataustaisiin nuoriin”, ja painotti että Suomessa syntyneet nuoret osallistuvat politiikkaan ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen omista lähtökohdistaan. Nuorten osallistumisessa ylipäänsä merkittäviä tekijöitä ovat perheen sosioekonominen asema, vanhempien koulutus. Toisaalta tuotiin esiin, että jos tiettyjen nuorten kohdalla on kyse aliedustuksesta demokraattisissa instituutioissa, se pitää korjata. Vanhempien kannustusta pidettiin tärkeänä tärkeää – ”ei voi olla niin että vain yhteiskunta houkuttelee osallistumaan”.

-
- ¹ Raportoijan huomautus: ks. esim. poliisin toiminnasta ja luottamuksen merkityksestä Himanen, M. (2021). Turvallisuus ja institutionaalinen rasismi: esimerkkinä etninen ja rodullinen syrjintä poliisitoiminnassa. *Rasismi, valta ja vastarinta: Rodullistaminen, valkoisuus ja koloniaalisuus Suomessa* (Sivut 185-197). Gaudeamus

Puolueet

Keskustelussa painotettiin poliittisen puolueiden sitoutumisen merkitystä eri taustoista tulevien ihmisten osallistumisen edistämiseen. Ilman puolueiden pitkäaikaista sitoutumista aitoa inklusiivisuutta on vaikea toteuttaa.

Ratkaisuja

Keskustelussa tuotiin esiin, että yhdenvertaisuuden toteutumista edesauttaisi merkittäväällä tavalla se, että läpileikkaavasti yhteiskunnallisissa instituutioissa toimivat ihmiset vastasivat koko yhteiskunnan väestöpohjaa.

Kutsutaanko meidät mukaan vain maahanmuuttajina vai asiantuntijoina? Niin kauan kun alalla kuin alalla ei nähdä ei ole eritaustaisia ihmisiä, meidät nähdään vain maahanmuuttajina.

Maahanmuuttajastereotyyppin rikkominen nähtiin tärkeäksi: ”Ketään ei pidä lähestyä ryhmän edustajana, vaan mukaan pitää kutsua henkilökohtaisten ominaisuuksien kautta”.

Lisäksi tuotiin esiin huonosti tavoitettavien ihmisten tilanne esimerkkinä kevään 2022 uutiset ihmiskaupan ja työriiston kohteeksi joutuneista ihmisistä. Tähän nähden pidettiin tärkeänä, että kunnat pyrkivät aktiivisesti tavoittamaan kaikki kuntalaiset, ja että tämä toiminta resursoidaan.